

впевненістю сказати, що зазначені одиниці актуалізують макроструктуру ідеологічної поляризації представників своєї та чужої нації, представлену пропозиціями МИ/СВОЇ ХОРОШІ – ВОНИ/ЧУЖІ ПОГАНІ.

Ще одним прикладом пропозиції МИ/СВОЇ ХОРОШІ – ВОНИ/ЧУЖІ ПОГАНІ може слугувати уривок з промови Мітта Ромні стосовно зовнішньо-економічної політики США:

It's is a struggle between liberty and tyranny, justice and oppression, hope and despair [26].

У цьому прикладі зазначена пропозиція представлена антонімічними групами: *liberty and tyranny, justice and oppression, hope and despair*.

Наступний приклад з промови чинного президента США Б.Обами ілюструє актуалізацію пропозиції МИ/СВОЇ НЕПОГАНІ / ВОНИ/ЧУЖІ НЕХОРОШІ.

After all, you don't call Russia our number one enemy - and not al Qaeda - unless you're still stuck in a Cold War time warp. You might not be ready for diplomacy with Beijing if you can't visit the Olympics without insulting our closest ally [27].

У промові президент використовує негативно-оціночну одиницю *enemy*, але не відносить її прямо до однієї із згаданих держав. Б. Обама, навіть використовує позитивно-оціночну одиницю *ally* по відношенню до Китаю. Але, з іншого боку, президент нагадує про холодну війну, коли Росія була ворогом номер один для Америки, та дискримінацію, якій часто піддаються жителі азіатських держав з боку американців. Доходимо висновку, що у вказаному фрагменті дискурсу ідеологічна поляризація американців та чужинців здійснюється за допомогою пропозиції МИ/СВОЇ НЕПОГАНІ - ВОНИ/ЧУЖІ НЕХОРОШІ.

Отже, будь-який політичний дискурс має ідеологічне підґрунтя, яке визначається концептуальною та мовною картиною світу. Ідеологічний дискурс - це інституційний дискурс, спрямований на нав'язування певної думки та маніпуляцію групою. У статті було зроблено спробу дослідити політичний дискурс США за допомогою семіотичного квадрата Греймаса-Курте, де основними пропозиціями виступають відносини МИ/СВОЇ ХОРОШІ – ВОНИ/ЧУЖІ ПОГАНІ та МИ/СВОЇ НЕПОГАНІ / ВОНИ/ЧУЖІ НЕХОРОШІ.

Одним із напрямків подальших досліджень за поданою темою, ми вважаємо аксіологічні та прагмасемантичні особливості лексичних засобів номінації «чужого» у дискурсі американських політиків.

Література

- Греймас А. Ж., Курте Ж. Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А. Ж. Греймас, Ж. Курте. – М.: Радуга, 1983. – С. 483-551. Дейк Т. ван. Вопросы прагматики текста / Пер. с англ. // НЗЛ. – Вып. 8. – М., 1978. – С. 259-336. Павленко Ю. Ідеологічний дискурс і проблема ідентичності / Ю.Павленко // Філософська думка. – 2009. – № 5. – С. 105-113. Райхерт К. Логический и семиотический квадраты: изоморфизм / К. Райхерт // Докса. Універсальні виміри культури. – 2010. – № 15 (1). – С. 231-238. Тхоровська С.В. Стратегії ідеологічного дискурсу / С.В. Тхоровська // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. – 2007. – № 1. Т. 2. – С. 50-55. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко. – ТОО ТК «Петрополис», 1998. – 432 с. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада / Г. М. Яворская. – К.: Вид-во Нац. акад. наук, 2000. – 288 с. Dijk T. A. van. Ideology: a Multidisciplinary Approach / Dijk T. A. van. – London: Sage Publications, 1998. – 374 p. Hardimon M. O. The Ordinary Concept of Race / M. O. Hardimon // The Journal of Philosophy. – 2003. – Vol. 1, № 9. – P. 437-455. Kress G. Ideological Structures in Discourse / Kress G. // Handbook of Discourse Analysis [ed. By G. Smitherman-Donaldson]. – London: Routledge, 1985. – P. 178-232. Mitt Romney's foreign policy speech - full text. Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/oct/08/mitt-romney-foreign-policy-speech-text> The foreign policy section of Obama's speech. Режим доступу: http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2012/09/06/the_foreign_policy_section_of_obamas_speech

УДК 811.111'375

ШАЙКОВСЬКИЙ Р. Ю.

(Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Я. Франка)

ПРОБЛЕМИ ПЛЕОНАЗМУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У нашій статті розглянуто найбільш типові плеаністичні конструкції, що побутують в усному та писемному мовленні англійської мови. Докладно проаналізовано думку провідних американських і європейських лінгвістів та мовних критиків. Досліджено низку автентичної періодики на предмет плеоназму. Досягнуті результати вносять вагомий вклад у теоретичне та практичне опанування англійської мови як іноземної.

Ключові слова: тавтологія, усне та писемне мовлення, категорія, офіційні документи, преса.

Шайковський Р. Ю. Проблемы плеоназма в современном английском языке. В нашей статье рассмотрены наиболее типичные плеонистические конструкции, которые бытуют в устной и письменной речи английского языка. Подробно

проаналізовані мненія ведущих американських і європейських лінгвістів і мовних критиків. Исследован ряд аутентичной периодики на предмет плеоназма. Достигнутые результаты вносят весомый вклад в теоретическое и практическое овладение английским языком как иностранным.

Ключевые слова: тавтология, устное и письменная речь, категория, официальные документы, пресса.

Shaikovs'kyi R. Y. The problem of pleonasm in modern English. Our article describes the most common pleonastic constructions that inundated both oral and written speech in English. The perspectives of the leading American and European linguists and language critics are analyzed in depth. A range of authentic periodicals is studied to detect pleonasm. Achieved results make an important contribution to the theoretical and practical mastery of English as a foreign language.

Key words: tautology, oral and written speech, category, official documents, press.

Культурно-освітній рівень людини визначається комунікативною спроможністю: належним володінням лексичного запасу у різних галузях, вмінням влучно, чітко та лаконічно висловити власну думку. Відтак, аналізом семантично-стилістичного сегменту англійської мови на предмет плеанізму невпинно займаються науковці у різних галузях науки. Найбільших здобутків досягли американські філологи: Theodore Bernstein – колишній головний редактор газети The New York Times, професор Колумбійського Університету в галузі журналістики та Charles Harrington Elster – фонетист, радіокоментатор, письменник. Theodore Bernstein фахово описує основні камені спотикання в процесі опанування англійської мови в книзі: *The Careful Writer; A Modern Guide to English Usage*. Charles Harrington Elster присвятив такі книги стилістиці англійської мови як *The Writer's Art* та *The Verbal Advantage*. Обидва автори детально аналізують англійську публіцистику та літературу на предмет помилок і вказують на те, які фактори їх спричиняють. Однак слід зауважити, що серед праць, присвячених семантично-стилістичному аналізу англійської мови недостатньо опрацьований специфічний пласт лексичної системи англійської мови, а саме розмежування, аналіз та способи корекції явищ плеоназму, тавтології та багатослівності, що й зумовлює **актуальність нашої статті**.

Мета дослідження – зосередити увагу на процесі усунення плеоністичних конструкцій в мовленні. Мета дослідження передбачає з'ясування низки **завдань**: детальний аналіз автентичної літератури на предмет плеанізмів; окреслення найбільш типових способів виявлення та подолання багатослівності при вживанні англійської мови.

Об'єкт – семантично-стилістичний аналіз лексики англійської мови.

Предмет – типові плеаністичні конструкції у вживанні англійської мови.

Матеріалом статті слугує низка автентичних англомовних джерел: Barzun J. *Simple & Direct: A Rhetoric for Writers*, Bernstein T. *The Careful Writer; A Modern Guide to English Usage*, Elster Ch.H. *Verbal Advantage* та інші.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані корпусу The Oxford English Dictionary щодо коректного вживання лексики.

Плеоназм (від грец. *πλεονασμός* – надлишок, надмірність) – надлишковість засобів, що використовуються для передачі лексичного чи граматичного змісту висловлювання. Плеоназм може реалізовуватись і в межах речення, і у ширшому контексті: цілі речення можуть практично дублювати той самий зміст. Різновидом плеоназму виступає тавтологія, що характеризується повторенням того самого тими чи іншими словами зі спільним коренем. [Elster 2000].

Явище плеоназму багато в чому зумовлює стилістичне та лексико-семантичне забарвлення сучасної англійської мови. Воно прослідковується в радіомовленні, на телебаченні, в низці статей, художніх книг та наукових праць. Наприклад, в одній з англомовних газет можна натрапити на наступне речення: *The Hollywood movie mogul Samuel Goldwyn once quipped, "Anyone who sees a psychiatrist ought to have his head examined."* На перший погляд, як з граматичної, так і з лексичної сторони, виклад думки вірний та послідовний. Однак, проаналізувавши словосполучення *Hollywood movie mogul*, ми доведемо протилежне. Іменник *Hollywood*, який у вищезгаданому реченні виконує функцію описового прикметника, означає *кіно індустрія*, звідси *Hollywood movie mogul* отримає таке тлумачення "*a motion-picture-industry movie mogul*." Щоб усунути повторення, нам слід вжити *Hollywood mogul* або *movie mogul* [members.authorsguild.net].

Як і *redundancy* (термін, що позначає використання надмірної кількості слів для вираження однієї думки), *pleonasm* може відноситися до будь якого зайвого або надмірного використання слів, усунення яких суттєво не вплине на зміст викладу думки. *We know we have a pleonasm, when we can eliminate words without changing meanings. Pleonasm is what blue pencils remove* [Quinn

1995]. Явищем плеоназму просякнуті всі рівні усного та писемного мовлення англійської мови. Плеоназм бере свої коріння в ‘невинному’ дитячому мовленні, ілюстрацією якого може стати подвійне вживання підмета: *My friend, she told me*, і стає нормою в повсякденному та професійному мовленні дорослої людини. Наступні словосполучення вживаються тисячами носіїв мови щодня: *hot water heater, future plans, past history, please RSVP, mental telepathy, added bonus, PIN number, three a.m. in the morning, and the reason ... is because (because означає “for the reason that”)* [Evans 1975].

Існує безліч плеонастичних сталих виразів у мові, багатослівність яких помічають лише напрочуд прискіпливі редактори та коректори: *write down, tiny bit, tiny little, none at all, temper tantrum, and up in the air*. Однак, існує багато й таких, де багатослівність помітна неозброєним оком, але ці вирази настільки вплили в щоденне вживання мови, що їхнє віднесення до плеонастичних виразів викликає багато диспутів. Розгляньмо певну кількість хибних конструкцій такого типу: *safe haven, lag behind, personal opinion, protest against, filled (або packed) to capacity, major breakthrough, best ever, brief summary, pick and choose, ultimate goal, root cause, during the course of, pizza pie, ma empty hole*. Кишіє плеоназмом і англломовне телебачення: “*Kills Bugs Dead!*” (рекламне гасло) або *Unsolved Mysteries* (назва телевізійного шоу) [Elster 2010].

«Плеоназм має місце на існування», коли мета полягає в тому, щоб висвітлити думки з особливою проникливістю та глибинністю» [oxforddictionaries.com]. В таких виразах як *I saw it with my own eyes, he himself will go* та *never ever do that again*, плеоназм виконує функцію риторичного засобу. Як «риторична фігура, що використовується задля емпатичного наголосу та ясності» [oxforddictionaries.com], плеоназм має довгу історію в англломовній літературі. Можна процитувати один з багатьох прикладів з Біблії: *in the line thy rod and thy staff they comfort me* з 23 Псалму, в якому *they* – зайве. Плеоназмом також рясніє творчість В. Шекспіра. Найбільш відомим виступає подвійне вживання найвищого ступеня порівняння прикметників: *this was the most unkindest cut of all*.

В широкому розумінні плеоназм – питання стилю та смаку, а не граматики [Bernstein 1977]. Можна сказати “the reason чи the reason why, gather чи gather together, true enough чи true”. Проте у більшості випадків плеоназми не настільки допустимі. В сучасній мові плеоназм частіше вважається помилкою, аніж стилістичним засобом [oxforddictionaries.com].

Автор який послуговується плеоназмом свідомо повинен дотримуватися стандарту, який заклав Н. W. Fowler в своїй книзі *Modern English Usage*: варто прояснити чи справді плеоназм забезпечує реалізацію задуму автора, чи виступає випадковим ситуативним вживанням. За такої ситуації автор виражає ідею двічі, будучи глибоко переконаним, що багатослів’я немає [Fowler 1983]. Фаулер зазначає що велика кількість плеонастичних виразів була створена з метою стилістичного підсилення, проте через надмірне вживання, вони незмінно згублюють, а не захоплюють читача. Такі вирази як *any and all; fit and proper; aid and abet; save and except; sole and exclusive; null and void; terms and conditions; cease and desist; and various and sundry* – запозичені з юридичного жаргону. Інші вирази, вживання яких є доволі суперечливим – це *if and when; unless and until; compare and contrast; first and foremost; each and every*.

Варто максимально уважно вислідковувати слова, які автори комбінують в словосполучення. Якщо слово самостійно виражає повноту значення, найвищий ступінь вираження того чи іншого поняття, то воно не потребує лексичного супроводу інших слів задля семантичного висвітлення того, що читачеві вже зрозуміло. Наприклад, доцільно говорити *unanimous*, а не *absolutely unanimous; finished*, а не *completely finished; dead*, а не *fully dead; disappear*, а не *disappear completely; wrong*, а не *absolutely wrong; full*, а не *completely full*. Схожа проблема спостерігається з вживанням з прикметника *necessary*. Будучи абсолютним прикметником, *necessary* не потребує супроводжуючих прислівників *somewhat, especially, extremely, absolutely* [Elster 2000]. Прислівники та прийменники часто не виправдано сполучаються з дієсловами: *repeat again; reflect back; continue* або *proceed on; reduce down; evaporate* або *separate out; blend, merge, або combine together; and radiate, expand, cancel, або edit out*. Розгляньмо заяложені фрази, плеоністичність яких кидається у вічі навіть пересічним користувачам мовою. До таких фраз можна віднести: *final conclusion; end result; new recruit; temporary reprieve; necessary requirement; advance warning; advance planning; opening gambit;*

compete with (або *meet with* чи *interact with*) *each other*; *true* (або *actual* чи *real*) *fact*; *passing fad*; *fresh new* (*idea, look*); *new beginning*; *new innovation*; *general consensus* (*of opinion*); *physically present*; *congregate together*; *continue to remain*; *endorse on the back*; *and dwindling down*.

Здебільшого надмірно багатослівну ідею легко помітити. Наприклад, вирази *audible to the ear*, *popular with the people*, *unexpectedly without warning*, *a panacea for all ills*, *and simultaneously at the same time* – одні з найпоширеніших проявів плеоназму в щоденному мовленні. Щоправда більшість плеоназмів не настільки помітні. Щоб визначити багатослівність наступних виразів *and all too often*, *and all too easily* потрібно бути не тільки відмінним знавцем мови, але й володіти так званим *філологічним відчуттям* [Bernstein 1975].

У вступі до книги *The Accidents of Style* Charles Elster, семантично розмежовуючи лексеми *prone* та *supine*, написав “*The word supine means ‘lying on one’s back.’ Rafael Nadal was lying supine on the grass of Wimbledon’s center court, but nobody seemed to know it* [Elster 2010].” Книгу читали тисячі людей різного рівня освіченості, і роками нікому не вдавалося помітити випадок плеоназму в даному висловлюванні. Розглянувши зауваження одного з пересічних користувачів книгою, автор дійшов висновку, що слушно було б висловитися таким чином: *‘Rafael Nadal was supine on the grass’*. За власним зізнання, автор виразив одне і те ж поняття двічі, будучи переконаним, що багатослівності немає. Такі курйози трапляються навіть з найбільш досвідченими авторами та філологами [members.authorsguild.net].

Висновки. Для успішного виявлення плеоназму, а також мінімізації кількості помилок у вживанні англійської мови необхідно керуватись результатами досліджень провідних учених у царині лексики, які вказують на зв'язок успішної комунікації з розвитком належної уваги та зосередженим візуальним та фонологічним сприйняттям інформації. Для усунення труднощів та помилок, що виникають у вживанні англійських лексичних одиниць, необхідно проаналізувати особливості усного та писемного мовлення оточуючих на предмет плеоназму, багатослівності, тавтології. Щоб максимально наблизити мовлення до безпомилкового, потрібно аналізувати виклад інформації відео, аудіо носіїв, документів і насамперед, мовлення оточуючих та власне. Не рекомендується сліпо наслідувати мовлення носіїв мови, яка вивчається, адже, люди бувають різного рівня освіченості і помиляються, часто не усвідомлюючи того. Варто пам'ятати, що багатослівності та неформальності повсякденного спілкування варто уникати при письмовому викладі думок. Успішне письмо вирізняється лаконічністю, простотою та доступністю розуміння. Задля успішного вивчення мови варто щоденно користуватися тлумачними словниками та низкою інших автентичних інформативних джерел.

Результати і перспективи. Детально проаналізувавши низку автентичних джерел та періодики, виявлено найбільш типові випадки плеоназму та вказано шляхи їхнього подолання в мовленні – усному, писемному, офіційних документах, підручниках, пресі. Досягнуті результати вносять вагомий вклад у теоретичне та практичне опанування англійської мови як іноземної. З огляду на те, що саме лаконічний виклад думок свідчить про рівень володіння мовою, який тісно пов'язаний з успіхом людини в різних сферах життя, питанню усунення плеоназму у мовленні слід приділити особливу увагу, зокрема розробивши ефективні вправи з метою подолання труднощів у їхньому розпізнаванні.

Література

Bernstein T. *The Careful Writer; A Modern Guide to English Usage*. – Atheneum. 1977. – 512 p. Elster Ch.H. *The Accidents of Style. Good Advice on How Not to Write Badly*. – St. Martin's Griffin. – 2010. – 304 p. Elster Ch.H. *Verbal Advantage*. – Macmillan. – 2000. – 534 p. Evans B.A. *Dictionary of Contemporary American Usage* / Evans C. – Random House. 1975 – 567 p. Fowler H.W. *Modern English Usage*. – Oxford Paperbacks; 2nd Revised edition. 1983 – 752 p. Quinn A. *Figures of Speech: 60 Ways To Turn A Phrase*. – Routledge. 1995 – 112 p. <http://members.authorsguild.net/chelster/> <http://oxforddictionaries.com/> <http://uk.wikipedia.org/wiki/Плеоназм>